

Lesbriefonderdeel 2: Op zoek naar Mossen

Ze zijn klein, je moet er voor door de knieën en vaak heb je ook nog een loep nodig. We hebben het hier over mossen. Alleen al vanwege de prachtige Nederlandse namen zou je er meer van willen weten. Wat denk je van namen als Gewoon muisjesmos, Muurachterlichtmos, Gewoon smaragdsteeltje en Rond boogsterrenmos.

Gewoon muisjesmos op steen, foto Dick Haaksma

Wat zijn mossen eigenlijk?

Het zijn kleine groene planten maar dan zonder wortels. Om niet weg te waaien beschikken ze over hechtwortels om houvast te hebben aan bodem, schors of steen. Ze bezitten bladgroenkorrels en kunnen dus zelfstandig leven. Het transport van water en voeding gaat rechtstreeks door de celwanden. Dit betekent dat ze gemakkelijk water opnemen, maar dat ook weer verliezen. Vermenigvuldiging vindt plaats door sporen. Deze sporen zijn erg licht en kunnen dus gemakkelijk op de meest vreemde plaatsen terechtkomen. Van alle mossen is de actuele verspreiding redelijk goed bekend. Op de Verspreidingsatlas kun je de verspreiding van de verschillende soorten raadplegen. <https://www.verspreidingsatlas.nl/mossen>. Daar kun je zien hoe de verschillende soorten er uitzien.

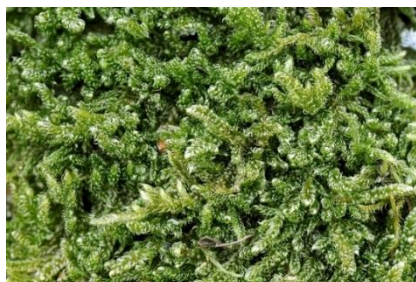
In deze lesbrief beperken we ons tot de **Slaapmossen** (deze groeien in matten, die uit liggende mosplanten bestaan en door en over elkaar groeien) en **Topkapselmossen** (de stengels en takken van de afzonderlijke mosplanten staan rechtop, ze groeien in zoden die tot kussens kunnen uitgroeien). Op basis van de verspreidingskaartjes kun je zeggen dat volgende soorten het meest voorkomen: **Slaapmossen:** Gewoon dikkopmos, Fijn laddermos, Gewoon haakmos en Gesnaveld klauwtjesmos. **Topkapselmossen:** Gewoon purpersteeltje en Zilvermos.

Opdracht 1: Ga op zoek naar een slaapmos en een topkapselmos en maak van beide een foto. Stuur de foto's naar breda@knnv.nl. De mooiste foto wint een prijs en komt op onze website.

Opdracht 2: Probeer eens te achterhalen welke soort mos tussen het gras groeit in een gazon. Gebruik een loep (10x); wat valt je dan aan deze soort op?

soort	opvallende kenmerken

Opdracht 3: In het bos kom je vele soorten mossen tegen. Een veel voorkomend mos groeit op de onderste meter van de stam van een boom. De foto's geven een beeld van het mos. Ga op zoek in het bos en probeer dit mos te vinden. Om welk mos gaat het en welke kenmerken vallen je op?

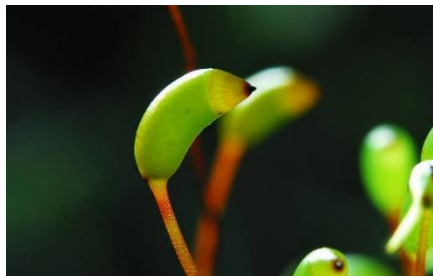

soort	opvallende kenmerken

Foto's Dick Haaksma

Opdracht 4: Zoek de soort en beschrijf de belangrijkste kenmerken.

Dode bomen kunnen in hun geheel overwoekerd zijn door mossen. Een daarvan heeft bleke toppen en vormt uitgestrekte matten. De ruwe steel van de sporenkapsels is een duidelijk onderscheidend kenmerk. Probeer na te gaan welke soort wordt bedoeld en maak er een foto van. Welke kenmerken vallen je op? **Stuur je foto naar breda@knnv.nl. De mooiste foto wint een prijs.**

Foto's Dick Haaksma

soort	opvallende kenmerken

Opdracht 5: Eigenschappen van het Sikkelderretje

Mossen komen niet alleen voor op de bodem, maar ook op schors van bomen. Een voorbeeld hiervan is het Gewoon sikkelderretje, vooral op de schors van Eik en Berk. Incidenteel ook te zien op rieten daken. Deze soort groeit in dichte kussentjes en heeft meestal sporenkapsels. Vul aan de hand van onderstaande tabel de verschillende eigenschappen in.

Gewoon sikkelderretje; foto Dick Haaksma

Eigenschappen soort	Gewoon sikkelderretje
Op welke soort boom groeit dit mos?	
Op welke hoogte van de boom tref je dit mos aan (aan de voet, op 1,5 m hoogte)	
Tot welke groep behoort de soort (topkapsel of slaapmos)	
Wat voor vorm heeft het blad?	
Is de bladtop getand of ongetand?	
Zijn er sporenkapsels aanwezig ja/nee	
Welke vorm heeft sporenkapsel	
Is het huikje wel/niet behaard	

Wil je meer te weten komen over mossen dan is aansluiten bij een van de vele werkgroepen van de KNNV aan te bevelen. Ook binnen de KNNV Breda is een mossenwerkgroep actief. <https://www.knnv.nl/afdeling-breda/mossenwerkgroep>).